

Sygnatura akt II AKa 60/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 kwietnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA Cezariusz Baćkowski

Sędziowie: SSA Robert Wróblewski (spr.)

SSA Ryszard Ponikowski

Protokolant: Iwona Łaptus

przy udziale prokuratora Prokuratury Apelacyjnej Leszka Pruskiego

po rozpoznaniu w dniu 9 kwietnia 2015 r.

sprawy **Z. S. i P. S.**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie za internowanie zmarłego R. S.

na skutek apelacji wniesionych przez prokuratora i wnioskodawczynię Z. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy

z dnia 27 listopada 2014 r. sygn. akt III Ko 80/14

I. uchyla zaskarżony wyrok w części:

1) dotyczącej rozstrzygnięcia o zadośćuczynieniu na rzecz P. S.,

a. oddalającej wniosek Z. S. (punkt II części rozstrzygającej)

i w tym zakresie sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Legnicy do ponownego rozpoznania,

II. w pozostałym zakresie, zaskarżony wyrok w odniesieniu do Z. S., co do rozstrzygnięcia zawartego w punktach I i III części dyspozytywnej – utrzymuje w mocy,

III. stwierdza, że koszty postępowania odwoławczego ponosi Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

R. S., w dniu 11 lutego 2008 roku, złożył w Sądzie Okręgowym w Legnicy wniosek o zasądzenie od Skarbu Państwa na jego rzecz 25.000 złotych tytułem odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłe z internowania go na mocy decyzji Komendanta Wojewódzkiego MO w L..

R. S. zmarł w dniu 8 października 2008 roku w V., w Kanadzie.

Z. S. (żona R. S.) oraz E. B. (córka R. S.) wystąpiły z żądaniem zasądzenia na ich rzecz części świadczenia przysługującego represjonowanemu.

Pełnomocniczka Z. S., pismem z dnia 15 października 2014 roku rozszerzyła żądanie w zakresie zadośćuczynienia oraz odszkodowania, powołując się na treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 marca 2011 r. (Dz. U. z 2011 r. Nr 53, poz. 277 o niezgodności z Konstytucją ograniczenia możliwości dochodzenia ww. roszczeń przez osoby represjonowane). Pełnomocniczka, w imieniu Z. S., wniosła o zasądzenie od Skarbu Państwa tytułem zadośćuczynienia 250.000 złotych oraz 162.663,77 złotych tytułem odszkodowania.

Sąd Okręgowy w Legnicy, wyrokiem z dnia 27 listopada 2014 roku (sygnatura akt III Ko 80/14), rozstrzygnął:

I. na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23.02.1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. nr 34 poz. 149, z późn. zm.) zasądził od Skarbu Państwa na rzecz: Z. S., J. B. i P. S. tytułem zadośćuczynienia za krzywdy wynikłe z internowania R. S. w okresie od dnia 13.12.1981 r. do dnia 7.07.1982 r. na podstawie decyzji Komendanta Wojewódzkiego MO w L. z dnia 13.12.1981 r. nr (...)o internowaniu kwoty po 7.000,00 zł z ustawowymi odsetkami od daty uprawomocnienia się niniejszego wyroku;

II. dalej idący wniosek oddalił;

III. kosztami sądowymi obciążył Skarb Państwa.

Z wyrokiem tym nie pogodził się prokurator i Z. S..

Prokurator zaskarżył wyrok w całości i **zarzucił**: obrazę przepisów prawa materialnego, to jest art. 8 ustęp 1 ustawy z dnia 23.02.1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego poprzez zasądzenie na rzecz P. S. kwoty 7.000 złotych z ustawowymi odsetkami od daty uprawomocnienia się wyroku pomimo braku oświadczenia P. S. o wstąpieniu do toczącego się postępowania.

Podnosząc ten zarzut prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

W imieniu Z. S. wyrok (w całości) zaskarżyła **pełnomocniczka**, która w apelacji **zarzuciła**:

1. naruszenie art. 440 k.p.k. poprzez wydanie orzeczenia rażąco niesprawiedliwego polegającego na niewspółmierności wysokości zasądzonej kwoty zadośćuczynienia w stosunku do długości i uciążliwości oraz stopnia udręczenia psychicznego R. S. w okresie internowania.

2. na błędnym ustaleniu braku związku przyczynowego pomiędzy uszczerbkiem w majątku R. S., a jego internowaniem i późniejszym represjonowaniem. I bezpodstawnym przyjęciem, iż R. S. oferowano ponowne zatrudnienie w strukturach (...).

3. naruszeniu przepisu prawa procesowego, a mianowicie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. polegające na braku rozpoznania wniosku o zwrot kosztów i nie zasądzenia od Skarbu Państwa niezbędnych kosztów procesu w postaci wynagrodzenia pełnomocnika.

Podnosząc te zarzuty pełnomocniczka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez:

1. zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz spadkobierców R. S. kwoty zadośćuczynienia 250.000 zł i odszkodowania w kwocie 162.663,77 zł;

2. zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczyni Z. S. zwrotu taryfowych kosztów zastępstwa adwokackiego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Z treści apelacji prokuratora, w szczególności postawionego w niej zarzutu oraz uzasadnienia, jednoznacznie wynika (pomimo zdeklarowania, że prokurator zaskarża wyrok w całości), że apelacja skierowana jest wyłącznie przeciwko rozstrzygnięciu Sądu Okręgowego o zasądzeniu świadczenia na rzecz P. S..

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyła także pełnomocniczka Z. S. i jak jasno wynika z treści apelacji, skarżąca kwestionuje przede wszystkim wysokość zasądzzonego zadośćuczynienia, uważając, że jest ona za mała (strona 2 apelacji).

Tym samym należy uznać, że w pozostałym zakresie, tzn. odnośnie do rozstrzygnięcia dotyczącego zasądzenia zadośćuczynienia (w tym i jego wysokości) na rzecz E. B. oraz co do świadczenia do wysokości 7.000 zł na rzecz Z. S. wyrok Sądu Okręgowego nie został zaskarżony. Apelacja skarżącej skierowana jest bowiem – w głównym jej nurcie – przeciwko orzeczeniu zawartemu w punkcie II części rozstrzygającej zaskarżonego wyroku.

Apelacja prokuratora jest zasadna i dlatego została uwzględniona. Natomiast apelacja pełnomocniczki Z. S. jest przedwczesna (art. 436 k.p.k.).

Przedstawiona przez prokuratora w apelacji wykładnia przepisu art. 8 ust. 1 zdanie drugie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149), zwanej dalej ustawą lutową, który stanowi, że w przypadku śmierci represjonowanego, wobec którego stwierdzono nieważność orzeczenia, przysługujące mu uprawnienie do odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę przechodzi na małżonka, dzieci i rodziców, którzy wystąpili z żądaniem, jest prawidłowa i tym samym nie może budzić żadnych zastrzeżeń.

Z akt sprawy jednoznacznie wynika, że w tej sprawie żądanie odszkodowania i zadośćuczynienia zostało, co prawda, zgłoszone w ustawowym terminie, ale nie przez wszystkie osoby wymienione w art. 8 ust. 1 zd. 2 ustawy lutowej, lecz przez dwie (Z. S. i E. B.) z trzech takich osób (P. S.).

Cytowane przez prokuratora w apelacji rozstrzygnięcia w praktyce (strona 3 apelacji), które Sąd Apelacyjny w pełni aprobuje, w sposób nie budzący wątpliwości wskazują, że uwzględnienie roszczeń osób wymienionych w zd. 2 art. 8 ust. 1 ustawy lutowej jest możliwe tylko w przypadku zgłoszenia przez nie stosownych żądań w terminie określonym w art. 8 ust. 2 ustawy lutowej.

Tymczasem, jak już wcześniej podkreślono, P. S. z takim żądaniem nie wystąpił, a mimo tego – Sąd Okręgowy zasądził na jego rzecz zadośćuczynienie. Słusznie prokurator argumentuje (strona 4 apelacji), że przyjęcie przez Sąd Okręgowy w zaskarżonym wyroku domniemania złożenia przez P. S. żądania zadośćuczynienia jest niedopuszczalne.

Tak też koniecznym było uwzględnienie wniosku prokuratora co do uchylenia zaskarżonego wyroku w części dotyczącej rozstrzygnięcia sprawy P. S.. Konsekwencją tego orzeczenia jest uchylenie zaskarżonego wyroku w punkcie II części dyspozytywnej, co dotyczy tylko Z. S..

Rozstrzygnięcie o kosztach za postępowanie odwoławcze ma za podstawę przepis art. 13 ustawy lutowej.

Mając to wszystko na względzie rozstrzygnięto jak w wyroku.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy zechce Sąd Okręgowy mieć na uwadze następujące kwestie.

Przede wszystkim, że przedmiotem orzeczenia sądu może być tylko roszczenie o odszkodowanie i zadośćuczynienie, o ile zostanie zgłoszone przez osobę uprawnioną na podstawie art. 8 ust. 1 zd. 2 ustawy lutowej (tu przez P. S.), i stanowić ono będzie stosowną część tego roszczenia, które przysługiwało represjonowanemu.

W odniesieniu do osób wymienionych w art. 8 ust. 1 zd. 2 ustawy lutowej przedmiotem sporu jest określone świadczenie pieniężne z natury swej podzielne, a w ustawie brak jest jakiegokolwiek normy stanowiącej o konieczności łącznego występowania tych osób. Tym samym brak jest też podstaw do przyjęcia, że osoby te łączy współuczestnictwo

konieczne i że sąd jest uprawniony do wykazania inicjatywy w kierunku przystąpienia osób, które nie zgłosiły żądania, do postępowania sądowego, co prowadzi do wniosku, że w wypadku, gdy z roszczeniem o odszkodowanie i zadośćuczynienie wystąpi tylko część osób spośród wymienionych w art. 8 ust. 1 zd. 2 ustawy lutowej, mimo istnienia jeszcze innych osób uprawnionych, sąd nie dysponuje środkami prawnymi, za pomocą których mógłby spowodować ich wstąpienie do sprawy.

In concreto istotne jest natomiast to, aby P. S. wiedział, że takie postępowanie się toczy oraz aby Sąd miał pewność co do tego, że taka właśnie informacja do P. S. dotarła.

Nie można wykluczyć, że w zależności od tego, czy P. S. zgłosi swoje żądanie, czy też go nie zgłosi, będzie to miało – w ocenie Sądu Okręgowego ponownie rozpoznającego sprawę świadczenia należnego Z. S. – wpływ na wysokość tego świadczenia. Stąd też Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżony wyrok w części związanej z orzeczeniem zawartym w punkcie II części rozstrzygającej. Pamiętać przy tym należy, że w takim układzie procesowym Sąd Okręgowy, ponownie rozpoznający sprawę, orzekać będzie w sprawie świadczenia należnego Z. S. tylko co do „pozostalej części”, czyli ponad tę, która wynika z zasądzonego już zadośćuczynienia w punkcie I zaskarżonego wyroku (ponad 7.000 zł).

Ponadto, przy miarkowaniu świadczenia dla Z. S., zechce także Sąd Okręgowy wziąć pod uwagę i to, że brak jest podstaw do przyjęcia czynnej solidarności po stronie osób uprawnionych z art. 8 ust. 1 zd. 2 ustawy lutowej. Przepis ten bowiem takiej solidarności nie przewiduje, a jej istnienie na podstawie czynności prawnej ze względu na źródło zobowiązania nie może wchodzić w rachubę. Tym samym nie istnieje więź, wynikająca z solidarności czynnej, przejawiająca się w tak zwanej reprezentacji wzajemnej między wierzycielami wobec dłużnika w przypadkach, gdy chodzi o ich korzyść.

Przy świadczeniach podzielnych, a takim jest to wynikające z art. 8 ust. 1 zd. 2 ustawy lutowej, każdy współwłaściciel może żądać swojej części, nie chodzi zatem o wspólne prawo w rozumieniu art. 209 k.c. Uznać zatem należy, że zasądzeniu na rzecz tej osoby podlega tylko przypadająca na nią część roszczenia, czego – jak się wydaje - argumentacja pełnomocniczki zawarta w apelacji nie uwzględnia.